

LÄNSÖVERGRIPANDE RIKTLINJER FÖR SPECIALKOST
OCH ANPASSADE MÅLTIDER
FÖRSKOLA, GRUNDSKOLA, ANPASSAD GRUNDSKOLA OCH
FRITIDSHEM

Uppdaterad februari 2024

INLEDNING

Skollagen föreskriver att alla elever ska erbjudas näringsriktiga måltider i grundskolan som följer Livsmedelsverkets rekommendationer. I Skolverkets allmänna råd för förskolan står även att förskolan ska servera varierade och näringsriktiga måltider jämnt fördelade över dagen. Idag förekommer många olika önskemål om särskilda dieter och kosten. Det finns olika skäl till behov av specialkost; medicinska, religiösa och etiska. Det är viktigt att de barn och elever som har behov av specialkost av medicinska skäl har fått en korrekt diagnos/bedömning av medicinsk personal.

Kommunerna i Värmlands län har tillsammans utformat denna riktlinje för specialkost för att få en likvärdighet och säkerhet i hanteringen av specialkost inom förskolan och skolan. Riktlinjen innefattar även anpassad grundskola och olika undervisningsformer.

ARBETSGRUPP

Riktlinjerna är framtagna av följande arbetsgrupp och förankrade hos berörda verksamheter

Arbetsgrupp	Titel
Helena Löfwenhamn	Barnhälsovårdsöverläkare
Anna Enström	Skolöverläkare Karlstads kommun
Kristina Norman	Samordnare Elevhälsans Medicinska Insats i Värmland
Mirja Fredriksson	Verksamhetsutvecklare och dietist Region Värmland
Anna Lavendell	Kostchef Hammarö kommun
Maria Källström	Kostchef Forshaga kommun
Heléne Andersson	Kostchef Karlstads kommun
Niclas Larsson	Rektor Kils kommun
Annika Andersson	Biträdande skolledare förskola Karlstads kommun
Linnea Olsson	Koststrateg Karlstads kommun

ORDINARIE MÅLTIDSUTBUD

Kommunen erbjuder varierande och näringsriktiga måltider i förskola och skola i enlighet med Livsmedelsverkets nationella riktlinjer.

I skolrestaurangen erbjuds alltid minst en lakto-ovo vegetarisk rätt varje dag som alla elever erbjuds att ta av.

Vid behov av låglaktoskost krävs inget läkarintyg. Laktosintolerans är mycket ovanligt hos yngre barn. Enzymet laktas som spjälkar laktos vid matsmältningen minskar först i tonåren i vissa befolkningsgrupper. Vid laktosintolerans tolereras en viss mängd laktos. De allra flesta tål ett intag av 12 gram laktos/dag, vilket motsvarar cirka 2,4 dl mjölk. Vid måltider med t.ex. pannkakor, lasagne och risgrynsgröt kan barnet efter anmälan till köket om laktosreducerad kost erbjudas ett låglaktosalternativ. Vid planering av måltider kan rekommendationen om max 3 gram laktos per

portion, dryck ej inräknat, användas. Laktosfri mjölk erbjuds varje dag och måltiderna är planerade för att vara tillräckligt näringsrika utan mjölk som måltidsdryck.

Vi erbjuder vegetarisk kost alternativt kost fri från fläskkött och/eller blodprotein. Halal och kosher erbjuds inte utan i stället rekommenderas vegetarisk kost. Med vegetarisk kost avses lakto-ovo vegetarisk kost, det vill säga kan innehålla mjölk och ägg.

ANPASSADE MÅLTIDER

Vissa barn har behov av anpassad måltid för att de ska få tillräckligt med energi. För detta krävs en dialog mellan vårdnadshavare, elevhälsoteamet och kostverksamheten i skolan. För förskolan krävs dialog mellan vårdnadshavare och rektor (med stöd från barnhälsoteamet vid behov) samt kostverksamheten. Rutin för anpassad måltid i förskola, grundskola och anpassad grundskola ska följas (länk). I rutinen framgår att anpassning av måltidsmiljön görs i första hand. Om detta inte är tillräckligt kan även menyn anpassas.

Rektor är ansvarig för att stöd och anpassningar genomförs så att undervisningen är tillgänglig för alla samt ansvarar för att dokumentera och följa upp.

För de kommuner som erbjuder vegansk mat/växtbaserad kost gäller följande

Vårdnadshavare ansöker om vegansk mat genom kommunens specialkostblankett. Vårdnadshavare behöver sedan ta del av information om kommunens respektive vårdnadshavarens ansvar via ett möte. Informationen ges av kostchef och rektor på förskola samt kostchef och rektor eller skolsköterska på grundskola. Båda vårdnadshavares underskrift krävs för samtycke.

Vegansk mat avråds för barn under tre år med anledning av att det saknas anpassade kosttillskott som är godkända av läkemedelsverket till små barn.

Ny anmälan inlämnas inför varje läsårsstart. Om köket/pedagogen noterar att kosten inte har ätits under fjorton dagar tas kontakt med vårdnadshavare.

Stöd och uppföljning vid anpassade måltider

I förskola kan barnhälsoteamet vara ett stöd vid anpassade måltider (länk till Överenskommelse om barnhälsoteam). I grundskola sker uppföljning av elevhälsoteam och kostverksamheten.

SPECIALKOST AV MEDICINSKA SKÄL

Vid ansökan av *specialkost av medicinska skäl* (till exempel allergi, celiaki/annan födoämnesöverkänslighet) ska läkarintyg från barn- och ungdomsmottagning eller legitimerad dietist bifogas. Om diagnosen är födoämnesallergi med akut eller allvarlig allergisk reaktion ska en egenvårdsplan från behandlande läkare finnas.

Till barn med allergi ska det allergena livsmedlet uteslutas, inklusive de livsmedel med ”spår av” märkning. Jordnötter, nötter, sesamfrö och mandel ska inte förekomma som ingrediens i måltiderna.

Det är inte motiverat att helt sluta servera ägg eller fisk i förskolan/skolrestaurangen till dem som inte har allergi. Det är dock tillåtet att använda livsmedel med ”spår av...”-märkningar till barn/elever som inte anmält allergi för livsmedlet.

ANSÖKAN OM SPECIALKOST

Vårdnadshavare gör en ansökan om specialkost via e-tjänst eller den blankett och till den enhet som respektive kommun hänvisar till. Kommunen/respektive kostenhet tar emot ansökan och ser till att den kommer ansvarig personal till del som i sin tur ser till att specialkosten levereras. I de fall där det gäller elever i skola med specialkost av medicinska skäl ska också information ges till skolsköterska. På respektive ansökningsblankett framgår rutinen för den enskilda kommunen. En ny ansökan om specialkost skall fyllas i av vårdnadshavare och lämnas in i början av höstterminen varje läsår. Aktuellt intyg lämnas årligen för barn i förskola och var tredje år för elever i skolan. Intyg för celiaki och nötallergi gäller för hela skolgången. När barnet inte längre har behov av specialkost eller om barnet flyttar ska detta meddelas till köket.

ÖVRIG INFORMATION

Kost enligt ovan förutsätter att barnet följer samma diet i hemmet och att vårdnadshavare godkännt kosten genom att skriva under blanketten ”Ansökan om specialkost”.

Specialkost serveras inte då barn av något skäl inte tycker om den mat som serveras. Barnet får då komplettera sin måltid med salladsbuffé, bröd och mjölk.

Om en elev under en tvåveckorsperiod inte gjort anspråk på sin specialkost meddelas elevhälsans medicinska insatser som kontaktar vårdnadshavare för uppföljning av elevens behov och behov av fortsatt specialkost.

För stöd i övriga frågor gällande specialkost och anpassade måltider kan Kost & Närings nationella rekommendationer för hantering av specialkost och anpassade måltider i förskola och skola användas.